

นิพนธ์ต้นฉบับ

การพัฒนาพฤติกรรมการสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาล

อรัญญา บุญธรรม, ค.ม.*
 โศภิตสิริ ยุทธวิสุทธิ, กศ.ม.*
 ฉันทยาพร บัวเหลือง, พย.บ.*
 เบษฐา แก้วพรม, ป.ร.ค.**
 คมวัฒน์ รุ่งเรือง, ศษ.ม.***

Development on Reflective Clinical Skills of Nurse Students

Aranya Boonthum, M.Ed.*
 Sopinsiri Yutthawisut, M.Ed.*
 Thanyaporn Boaleung, B.N.S.*
 Chettha Kaewprom, Ph.D. (Nursing)**
 Komwat Rungruang, M.Ed.***

* Phrapokklao Nursing College, Chanthaburi Province, Thailand.

** Boromarajonani College of Nursing Phrae, Phrae Province, Thailand.

*** Boromarajonani College of Nursing Surin, Surin Province, Thailand.

J Prapokklao Hosp Clin Med Educat Center 2015;32:244-255

Abstract

Background: Reflection skills is necessary for nurse students so nurse educators should develop teaching strategies to improve such skills.

Objective : This research aimed to examine the effectiveness of structured group discussion on reflection skills among nursing students.

Method : Qausi-experimental research was utilized. The subjects were 27 second-year nursing students, recruited by a purposive sampling. The study was

* วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี

** วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดแพร่

*** วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดสุรินทร์

undertaken during a lab-based class of the subject 'Teaching and Counseling in Health. After each session, nurse educator set a group of students so that those had a discussion according to a reflective cycle. Research instruments were; the scale of reflective behaviors with an internal reliability of .96, and an after class learning journal. Data were analyzed using paired t-test for mean comparison, and a thematic analysis for qualitative data analysis.

Results : The findings reveal that, after engaging in structured group discussion, nursing students reported a significant increase in reflective behaviors ($t = 4.48, p < 0.001$). Based on qualitative data analysis, also, the students highlighted the improvement of self-confidence, self-awareness, critical thinking, communication skill, team work skill, learning skill, and nursing professional adaptation.

Conclusion : The findings indicate that structured group discussion based on a reflective cycle is considered an effective activity to improve reflective skills among nursing student. It can promote not only critical thinking, but also other learning outcome to have competences as required by the curriculum.

Keywords : Group discussion Reflection Nurse education Intellectual skill

บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหา

การสะท้อนคิดเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาพยาบาลดังนั้นอาจารย์จึงควรพัฒนากลยุทธ์การสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมดังกล่าว

วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างต่อการพัฒนาพฤติกรรมสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาล

วิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบ 1 กลุ่ม วัดก่อน – หลัง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 จำนวน 27 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากนักศึกษาที่ฝึกภาคทดลองวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ โดยหลังสิ้นสุดการเรียนรู้แต่ละครั้งอาจารย์ประจำกลุ่มจะนำนักศึกษามารวมกลุ่มเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ตามลำดับขั้นของการสะท้อนคิด เครื่องมือวิจัย

ประกอบด้วยแบบวัดพฤติกรรมสะท้อนคิดที่มีค่าความเชื่อมั่นภายในเท่ากับ .96 และรายงานสรุปการเรียนรู้หลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ paired t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อน-หลัง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการอ่านวิเคราะห์แก่นสาระ

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าหลังเข้าร่วมกลุ่มสนทนอย่างมีโครงสร้างนักศึกษาในระดับพฤติกรรมสะท้อนคิดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 4.48, p < 0.001$) และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวช่วยให้เกิดการพัฒนาความมั่นใจในตนเอง การตระหนักรู้ในตนเอง การคิดวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการเรียนรู้ และการปรับตัวเข้าสู่วิชาชีพพยาบาล

สรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการสนทนอย่างมีโครงสร้างตามลำดับขั้นตอนของการสะท้อนคิดเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งช่วยพัฒนาทักษะสะท้อนคิด กิจกรรมดังกล่าวนอกจากการช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์แล้ว ยังก่อให้เกิดผลการเรียนรู้ในด้านอื่นๆ ที่เอื้อให้นักศึกษามีสมรรถนะตามที่หลักสูตรกำหนด

คำสำคัญ : การสนทนากลุ่ม การสะท้อนคิด การศึกษาพยาบาล ทักษะทางปัญญา

บทนำ

การสะท้อนคิด (reflective) เป็นกระบวนการทางปัญญาที่บุคคลนำประสบการณ์ที่พบในชีวิตประจำวันมาคิดทบทวนโดยเชื่อมโยงกับความคิด ความรู้สึก มีการตรวจสอบกับองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจนั้นอย่างถ่องแท้ตลอดจนกำหนดแผนการนำความรู้ใหม่ไปใช้วางแผนหรือตัดสินใจแก้ปัญหาในอนาคต ผลการสะท้อนคิดจะช่วยให้บุคคลมีการพัฒนาตนเอง พัฒนางานและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹ จะเห็นว่าการสะท้อนคิดเป็นกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจใหม่จากประสบการณ์ (experiential learning) นั่นเอง

การสะท้อนคิดเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลเกิดการพัฒนาในหลายๆ ด้าน การที่บุคคลมีโอกาสได้ทบทวนความคิดความรู้สึกของตนเองจะช่วยให้บุคคลนั้นเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง² หรือการที่บุคคลทำการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน และวิเคราะห์เหตุการณ์ด้วยมุมมองที่หลากหลายรอบด้านจะช่วยให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ³ และช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในที่สุด⁴ นอกจากนี้การสะท้อนคิดช่วยให้บุคคลมีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ เช่น ทักษะการตั้งคำถามเชิงคิดวิเคราะห์ ทักษะการสืบค้นข้อมูล ความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา เป็นต้น⁵

การพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้มีทักษะ

สะท้อนคิดเป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะการสะท้อนคิดจะช่วยให้ นักศึกษารู้จักวิเคราะห์สภาพปัญหาของผู้รับบริการและบริบทการทำงานได้อย่างเป็นระบบและเป็นเหตุเป็นผล สามารถแก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้ประสบการณ์และความรู้ที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้อย่างชาญฉลาด นอกจากนี้ยังช่วยให้นักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆ รู้จักพัฒนางานบนพื้นฐานศาสตร์และศิลป์ทางการพยาบาลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ตลอดจนทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการตัดสินใจที่ดีและมีความพึงพอใจในการทำงาน

การสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้าง (structured group discussion) เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยพัฒนาทักษะสะท้อนคิด การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะช่วยให้นักศึกษาคิดทบทวนเรื่องราวต่างๆ ประเมินความรู้ความเข้าใจของตนเอง ตลอดจนทำความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ โดยเชื่อมโยงประสบการณ์เข้ากับองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง⁶ และการสนทนาในประเด็นต่างๆ ที่สอดคล้องกับลำดับขั้นของการสะท้อนคิด เช่น การเล่าประสบการณ์ การบอกผลกระทบของเหตุการณ์ การวิเคราะห์เหตุการณ์โดยอาศัยความรู้ที่เกี่ยวข้อง การสรุปความรู้ความเข้าใจ และการกำหนดแผนการนำความรู้ไปใช้ในอนาคต เป็นต้น จะช่วยให้ส่งเสริมทักษะสะท้อนคิดได้เป็นอย่างดีในการจัดการศึกษาพยาบาล การสนทนากลุ่มเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และทักษะการคิดวิเคราะห์⁶ และทักษะสะท้อนคิด⁷ แม้ว่าการสนทนากลุ่มหรือ

การประชุมปรึกษาหารือจะเป็นกิจกรรมที่ใช้กันบ่อยในการจัดการศึกษาพยาบาล แต่จากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่พบมีการศึกษาประสิทธิผลของการสนทนากลุ่มต่อการพัฒนาทักษะสะท้อนคิด

การวิจัยครั้งนี้ที่มิวิจัยได้นำแนวคิดการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาคทดลองรายวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ โดยประเด็นสนทนาจะเรียงลำดับไปตาม 6 ขั้นตอนของการสะท้อนคิด⁸ ซึ่งจะได้อธิบายในลำดับต่อไป โดยหวังว่ากลยุทธ์การสอนดังกล่าวจะช่วยพัฒนานักศึกษาให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ ใฝ่ใคร่ครวญอย่างเป็นระบบ และเป็นนักสะท้อนคิดในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังได้กับการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างในวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับประโยชน์ของการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างในวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

การสะท้อนคิด หมายถึง กระบวนการเรียนรู้จากการนำประสบการณ์มาคิดวิเคราะห์ใคร่ครวญ โดยเชื่อมโยงความเข้าใจของตนเองและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องจนกระทั่งเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจใหม่และเกิดความชำนาญในการนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในอนาคต¹

พฤติกรรมสะท้อนคิด หมายถึง พฤติกรรม

ที่แสดงออกถึงการนำประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนมาคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง เพื่อสร้างข้อสรุปที่ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนมากขึ้น⁹

การสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้าง หมายถึง การที่นักศึกษารวมกลุ่มเพื่ออภิปรายและสรุปการเรียนรู้ภายหลังการจัดการเรียนการสอน โดยประเด็นในการสนทนากลุ่มจะเรียงลำดับไปตามวงจรสะท้อนคิดของกิบส์ (Gibbs' Reflective Cycle)⁹

วัสดุและวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-posttest design) และได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี ประชากรวิจัยเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ ปีการศึกษา 2556 กลุ่มตัวอย่างได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจงจากนักศึกษาที่ประจำกลุ่มของอาจารย์ 2 ท่านซึ่งที่มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถทำการสอนแบบสะท้อนคิด จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 9 คนรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 27 คน การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นเตรียม การวิจัยนี้เป็นการทำวิจัยร่วมกับการจัดการเรียนการสอนภาคทดลองวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ จำนวน ชั่วโมงทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง (สอน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์) โดยมีอาจารย์ประจำกลุ่ม 2 คน ทำหน้าที่รับผิดชอบการสอน ติดตาม

ช่วยเหลือ และประเมินนักศึกษาตามแผนการจัดการเรียนการสอน

ทีมวิจัยทำการวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันโดยนอกเหนือจากเตรียมเนื้อหาวิชาแล้ว ทีมวิจัยยังเตรียมแนวทางการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน ประเด็นในการสนทนากลุ่มแต่ละครั้งจะเรียงลำดับไปตามวงจรสะท้อนคิดของกิบส์ ประกอบด้วย

1. การเล่าเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อความรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบ
2. การบอกเล่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะนั้น
3. การบอกผลกระทบของเหตุการณ์ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางบวกหรือทางลบ
4. การวิเคราะห์เหตุการณ์และผลกระทบ โดยเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชา
5. การสรุปความรู้ความเข้าใจใหม่ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าว
6. การบอกแนวทางนำความรู้ใหม่ที่ได้นำไปใช้ในอนาคต

การเตรียมผู้สอนเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากการทดลองนี้ผู้สอนถือเป็นเครื่องมือวิจัย ทีมวิจัยได้มีการชี้แจงแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบสะท้อนคิดเพื่อให้ผู้สอนมีความเข้าใจหลักการ แนวคิด บทบาทของผู้สอนในการส่งเสริมทักษะสะท้อนคิด ทักษะการตั้งคำถามและการจับประเด็นหลักจากการสนทนา เพื่อนำไปอภิปรายกระตุ้นการสะท้อนคิด

ในการเตรียมนักศึกษา ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้นักศึกษากลุ่มทดลองทราบว่านักศึกษาเป็นกลุ่มที่จะได้รับการเรียนการสอนพัฒนาซึ่งทักษะสะท้อนคิดโดยใช้การสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้างในท้ายชั่วโมงของการเรียนภาคทดลองแทนการเขียนการ

บันทึกสะท้อนคิด ก่อนและหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ภาคทดลองในสัปดาห์ที่ 8 นักศึกษาจะได้ทำแบบประเมินพฤติกรรมสะท้อนคิด โดยคะแนนดังกล่าวจะนำเสนอในภาพรวมโดยไม่ระบุถึงตัวผู้ทำแบบประเมิน การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในการวิจัยเป็นความสมัครใจ และอาสาสมัครอาจปฏิเสธที่จะเข้าร่วมหรือสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่มีความผิดหรือสูญเสียประโยชน์

ขั้นตอนทดลอง ทีมวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำกลุ่มทำการสอนภาคทดลองจำนวน 8 ครั้งๆ ละ 3 ชั่วโมง เมื่อสิ้นสุดการฝึกภาคทดลองแต่ละครั้งผู้สอนจะกระตุ้นให้นักศึกษาในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในการเรียนภาคทดลอง โดยอาจารย์ประจำกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนคิดตามวงจรสะท้อนคิดดังที่อธิบายไปแล้วในตอนต้น ใช้เวลาในการสนทนากลุ่มทำการสอนแต่ละครั้งประมาณ 45 นาที

ขั้นสิ้นสุดการทดลอง ทีมวิจัยทำการประเมินผลโดยให้นักศึกษาทำแบบสอบถามประเมินพฤติกรรมสะท้อนคิด และเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนทนากลุ่มที่เน้นการสะท้อนคิด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยตามแผนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. คู่มือการสนทนากลุ่มที่เน้นทักษะสะท้อนคิด เป็นคู่มือที่พัฒนาโดยทีมวิจัย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ผู้สอนในการกระตุ้นการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้าง โดยให้นักศึกษานำประสบการณ์จากการเรียนภาคทดลองมาสะท้อนคิดตามแนวคิดวงจรสะท้อนคิดของกิบส์
2. แบบประเมินพฤติกรรมสะท้อนคิดที่

ทีมวิจัยพัฒนาจากแบบประเมินพฤติกรรมสะท้อนคิดของเชษฐา แก้วพรม¹⁰ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ โดยถามถึงความถี่ของการแสดงพฤติกรรมสะท้อนคิด แบบวัดนี้ใช้มาตรวัดแบบ likert scale มีการตอบ 4 ระดับ ดังนี้ 1 = ไม่เคยทำ 2 = ทำนานๆ ครั้ง 3 = ทำบ่อยๆ และ 4 = ทำเป็นประจำ

ผู้วิจัยนำแบบประเมินนี้ไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 จำนวน 36 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.96

แบบวัดนี้ใช้วิธีการแปลผลจากค่าเฉลี่ยโดย¹¹

1.00 - 1.50 คือ มีพฤติกรรมระดับต่ำ

1.51 - 2.50 คือ มีพฤติกรรมระดับปานกลาง

2.51 - 3.50 คือ มีพฤติกรรมระดับสูง

3.51 - 4.00 คือ มีพฤติกรรมระดับสูงมาก

3. บันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยให้นักศึกษาเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างตามแนวคิดวงจรสะท้อนคิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยการวิเคราะห์พฤติกรรมสะท้อนคิดด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติ paired t-test และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการอ่านเพื่อวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis)

ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมสะท้อนคิดของนักศึกษาดังแสดงในตารางที่ 1 จะเห็นว่าก่อนเรียนภาคทดลองวิชาการสอนและการให้คำ

ปรึกษาทางสุขภาพนักศึกษาที่มีพฤติกรรมสะท้อนคิดในระดับสูง ($= 2.72$, $SD = 0.72$) เมื่อสิ้นสุดการเรียนภาคทดลองจำนวน 8 ครั้ง (สัปดาห์ละครั้ง) ภายหลังการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้าง

พบว่านักศึกษามีระดับพฤติกรรมสะท้อนคิดเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเข้ากลุ่ม ($= 3.40$, $SD = 0.25$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 4.48$, $p < 0.001$) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบพฤติกรรมสะท้อนคิดของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนแบบสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้าง (N=27 คน)

รายการประเมิน	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
	mean	SD	mean	SD	
1. ฉันทำการทบทวนเนื้อหาที่เคยเรียนไปแล้ว	2.22	0.58	2.93	0.55	4.72***
2. ฉันประเมินผลงานของตนเองเพื่อการพัฒนาในอนาคต	2.37	1.01	3.22	0.51	4.66***
3. ฉันคิดทบทวนว่ากำลังเรียนอะไร เรียนเพื่ออะไร	2.74	0.71	3.48	0.51	4.48***
4. ฉันเห็นสิ่งที่ฉันควรพัฒนาหรือปรับปรุง	2.78	1.12	3.78	0.42	4.30***
5. ฉันทบทวนความคิดของตนเอง	3.00	0.73	3.67	0.55	3.77**
6. ฉันเปรียบเทียบสิ่งที่อยากรู้กับสิ่งที่ได้จากวิชา	2.33	0.96	3.04	0.71	3.55**
7. ฉันนำความรู้จากการเรียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์	2.89	0.93	3.63	0.56	3.51**
8. ฉันทบทวนว่าเหตุการณ์ต่างๆทำให้ฉันเรียนรู้อย่างไร	2.78	1.09	3.59	0.57	3.50**
9. ฉันเห็นข้อดีของตนเอง	2.67	1.07	3.52	0.58	3.15**
10. ฉันแสดงความคิดเห็นของฉันกับผู้อื่น	2.96	1.05	3.70	0.46	3.06**
11. ฉันคิดไตร่ตรองว่าสิ่งที่กำลังเรียนมีคุณค่าอย่างไร	2.74	0.90	3.37	0.69	3.03**
12. ฉันบอกความรู้สึกของฉันต่อผู้อื่น	2.63	1.18	3.44	0.64	2.99**
13. ฉันทบทวนความรู้สึกของตนเอง	3.07	0.92	3.70	0.46	2.85**
14. ฉันทบทวนและเชื่อมโยงความรู้ต่างๆเข้าหากัน	2.52	0.64	3.00	0.55	2.80**
15. ฉันพยายามค้นหาข้อดีของเหตุการณ์เพื่อการเรียนรู้	2.63	1.11	3.22	0.70	2.75*
16. ฉันทบทวนว่าแต่ละวันได้เรียนรู้อะไรบ้าง	2.56	1.08	3.30	0.67	2.74*
17. เมื่อพบสถานการณ์ใหม่ ฉันพยายามที่จะเรียนรู้จากมัน	2.85	0.99	3.33	0.55	2.67*
18. ฉันทบทวนเนื้อหาและสร้างข้อสรุปเพื่อให้เข้าใจมากขึ้น	2.51	0.80	2.96	0.59	2.59*
18. ฉันทบทวนการกระทำของตนเอง	3.22	0.70	3.67	0.48	2.59*
20. ฉันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของฉันกับผู้อื่น	2.93	0.87	3.44	0.58	2.48*
คะแนนโดยรวม	2.72	0.72	3.4	0.25	4.48***

หมายเหตุ * หมายถึง p-value < 0.05 ** หมายถึง p-value < 0.01 *** หมายถึง p-value < 0.001

2. ผลการอ่านและวิเคราะห์แก่นสาระข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างในการเรียนภาคทดลองวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพพบว่านักศึกษาทุกคนมีความพึงพอใจเนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์กับตัวเอง

หลายๆ ประการ เช่น พัฒนาความมั่นใจในตนเอง การตระหนักรู้ในตนเอง การคิดวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการเรียนรู้ และการปรับตัวเข้าสู่วิชาชีพพยาบาล ดังสรุปในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ของการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ภาคทดลอง (N=27 คน)

ประเด็น	ตัวอย่างความคิดเห็นที่คัดเลือกจากบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง
พัฒนาความมั่นใจในตนเอง	1. “เดิมเป็นคนไม่ค่อยกล้าพูด ไม่กล้าออกความคิดเห็น แต่การสนทนากลุ่มทำให้กล้าแสดงความคิดเห็น โดยไม่รู้สีกังวลว่าความคิดเราจะถูกหรือผิด อาจารย์บอกว่าการพูดจะช่วยให้คนอื่นเข้าใจความคิดของเรามากขึ้น” [S4 G2] 2. “ในระหว่างสนทนากลุ่ม ท่าทีของอาจารย์และเพื่อนๆ ทำให้เรามั่นใจและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เพราะไม่มีถูก-ผิด สิ่งไหนที่เราสงสัยก็กล้าที่จะถามเพื่อให้ได้คำตอบ” [S1 G1]
พัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง	1. “รู้สึกโชคดีที่เพื่อนได้พูดในด้านที่เรามองไม่เห็นตัวเรา แล้วเราก็ไม่รู้สีกังวลเพื่อนเลย เพราะเพื่อนช่วยให้เรามองเห็นข้อเสียเหล่านั้นและนำมาปรับปรุง” [S7 G3] 2. “การสนทนาและเปิดโอกาสให้คนอื่นสะท้อนว่าเราเป็นอย่างไร มีข้อดี ข้อเสียอย่างไร ในมุมมองของคนอื่น ทำให้เราเห็นมุมมองต่างๆ เกี่ยวกับตัวเอง ผิก็เปิดใจยอมรับในความคิดเห็นคนอื่น แล้วคิดทบทวนและหาทางปรับปรุงให้เรามากกว่าเดิม” [S1 G1]
พัฒนาการคิดวิเคราะห์	1. “การสนทนากับเพื่อน เป็นการฝึกให้เรารู้จักคิดวิเคราะห์ ก่อนที่จะพูดอะไรออกไป และเวลาที่คนอื่นแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมก็จะช่วยต่อยอดความคิดของเรามากยิ่งขึ้น” [S5 G2] 2. “ทำให้เรามีโอกาสคิดในหลายๆ มุม ไม่ยึดติดว่าเราคิดแบบไหนคนอื่นต้องคิดแบบเรา ถ้าเราสามารถคิดอะไรได้หลากหลายมุมมอง ก็จะช่วยให้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้มากขึ้น” [S2 G3] 3. “เป็นการสอนที่กระตุ้นให้ผู้ฟังคิดตามตลอดเวลา และคิดเชื่อมโยงสถานการณ์ต่างๆ ทำให้เราเข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้ในอนาคต” [S6 G1]
พัฒนาทักษะการสื่อสาร	1. “ได้มีโอกาสฝึกใช้ภาษากาย เวลาที่เพื่อนเล่าถึงจุดๆ หนึ่งแล้วร้องไห้ หนูก็ใช้ภาษากายสัมผัสตัวเพื่อน และที่หลังมือเบาๆ เป็นการให้กำลังใจ และแสดงความเข้าใจเห็นใจ” [S2 G2] 2. “หนูได้มีโอกาสฝึกฟังอย่างตั้งใจ จดจ่อกับเนื้อหาที่กำลังสนทนา ฝึกจับประเด็น และใช้คำถามปลายเปิด ปกติเวลาที่ตื่นเต้นหนูจะไม่สามารถคิดตามแบบนี้ได้ แต่การฝึกบ่อยๆ ทำให้หนูรู้ว่า หนูก็สามารถทำได้” [S6 G1] 3. “ทำให้มีโอกาสดูแลเรียงคำพูด บางครั้งเราก็เรียงเรียงคำพูดไม่ถูก พูดไม่ออก แต่พออาจารย์ให้กำลังใจก็จะพยายามคิดหาวิธีการอธิบายเพื่อให้คนอื่นเข้าใจเรา” [S1 G3]

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ของการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ภาคทดลอง (N=27 คน) (ต่อ)

ประเด็น	ตัวอย่างความคิดเห็นที่คัดเลือก จากบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง
พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม	1. “การสนทนาทำให้เรารู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ปิดกั้นความคิดของคนใดคนหนึ่ง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และไม่ยึดเอาตนเองเป็นใหญ่” [S4 G2] 2. “การสนทนา ทำให้เราเข้าใจเพื่อน ไม่ตัดสินคนที่ภายนอกทั้งที่ยังไม่รู้จิตใจดีพอ แต่พอมาคู่กับเพื่อนๆ ทำให้เราเข้าใจว่าทำไมเพื่อนคิดแบบนั้น ทำแบบนี้ และรู้จักมองด้านๆ ดีของเพื่อนมากขึ้น” [S6 G3] 3. “การพูดคุยกันเหมือนกุญแจที่ช่วยไขประตูแห่งมิตรภาพ ทำให้เราเข้าใจ เปิดใจ และยอมรับนิสัยบางอย่างของเพื่อน ทำให้เราอยู่ด้วยกันอย่างเข้าอกเข้าใจ” [S5 G2]
พัฒนาทักษะการเรียนรู้	1. “การสนทนากลุ่มทำให้ฉันได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำให้เปิดโอกาสได้แสดงศักยภาพตลอดเวลา บรรยายภาคในการเรียนเป็นกันเอง เหมือนนั่งคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน แต่ก็กระตุ้นให้เราได้คิดอยู่ตลอดเวลา” [S2 G3] 2. “การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เราได้การเรียนรู้ที่แปลกใหม่และหลากหลาย และเวลาที่เรามีความคิดดีๆ ที่แตกต่างไปจากเพื่อนคนอื่นแล้วเราไม่แชร์เหมือนเรากำลังเอาเปรียบคนอื่น และเพื่อนๆ ก็จะได้เรียนรู้จากเรา” [S5 G2] 3. “ทำให้มีโอกาสดำเนินการสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว การสนทนาหลังเรียน และเพื่อนๆ ช่วยกันสรุปจะช่วยให้เข้าใจเนื้อหาวิชาได้มากขึ้น” [S2 G3]
พัฒนาการปรับตัวเข้าสู่วิชาชีพพยาบาล	1. “ได้ฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี ฟังและจับประเด็นปัญหา และทำความเข้าใจ เพราะในวันข้างหน้าเราต้องไปเป็นพยาบาลก็ต้องรับฟังถึงความรู้สึกของผู้รับบริการ” [S3 G1] 2. “ฝึกความอดทนที่จะรับฟังปัญหาของคนอื่น เพราะพยาบาลต้องยอมรับฟังในสิ่งที่ผู้ป่วยพูด ไม่ใส่อารมณ์ และพยายามเข้าใจบริบทของผู้ป่วย เพราะการที่เราป่วยก็เคยมาพยายอยู่แล้ว” [S5 G3] 3. “ได้ฝึกที่จะใส่ใจผู้อื่น เวลาที่เพื่อนๆ และอาจารย์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวหนู หนูรับรู้ได้ถึงความรักและห่วงใย และทำให้หนูคิดว่าในอนาคตหนูจะแสดงความใส่ใจกับผู้ป่วยที่ดูแล” [S6 G2]

หมายเหตุ S หมายถึง นักศึกษาลำดับที่ G หมายถึง กลุ่มของนักศึกษา (มี 3 กลุ่ม)

วิจารณ์

ผลการวิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าหลังจากที่นักศึกษาร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างหลังสิ้นสุดภาคทดลองวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ จำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที พบว่านักศึกษามีระดับพฤติกรรมสะท้อนคิดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 4.48, p < 0.001$) ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างช่วยพัฒนานักศึกษาให้เกิดพฤติกรรมการสะท้อนคิด

การสนทนากลุ่มเป็นการสอนรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน มีการแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม นักศึกษาจึงมีความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้สูง มีความตื่นตัวและเตรียมตัวอยู่ตลอดเวลา จากงานวิจัยจำนวนมากก็ให้ผลตรงกันว่า การเรียนเป็นกลุ่มย่อยช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากกว่า ช่วยเพิ่มระดับแรงจูงใจในการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยพัฒนาทักษะในหลายๆ ด้านให้กับผู้เรียน^{6, 7, 12}

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาของ Tsang⁷ ที่ให้นักศึกษาทันตแพทยศาสตร์ชั้นปีสุดท้ายจำนวน 65 คน นำประสบการณ์การฝึกปฏิบัติในคลินิกมาอภิปรายกลุ่มตามลำดับขั้นสะท้อนคิด จากนั้นให้นักศึกษาเขียนสรุปการเรียนรู้จากกิจกรรม ผลการศึกษาพบนักศึกษาเห็นว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีการดังกล่าวช่วยให้นักศึกษาเกิดการสะท้อนคิดได้ดีขึ้น โดยอธิบายว่าการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างเปิดโอกาสให้นักศึกษานำเหตุการณ์สำคัญมาร่วมอภิปรายและคิดวิเคราะห์ในมุมมองต่างๆ ตามลำดับขั้นของการสะท้อนคิด วิธีการดังกล่าวจึงช่วยพัฒนานักศึกษา

ให้เกิดพฤติกรรมสะท้อนคิดในที่สุด

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของทีมคณาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ทำการศึกษาวิจัยแล้วพบว่า การเรียนรู้ด้วยการสนทนากลุ่มย่อยช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีนิสัยเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) โดยอธิบายว่าการอภิปรายกลุ่มย่อยทำให้นักศึกษามีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ คิดหาเหตุผลเพื่ออธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจ ตลอดจนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ซึ่งนิสัยการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมสะท้อนคิดนั่นเอง

การสนทนากลุ่มในการวิจัยนี้เป็นการสนทนาตามกรอบแนวคิดวงจรสะท้อนคิดซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาคิดอย่างเป็นขั้นตอน ผลของการฝึกคิดดังกล่าวทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมสะท้อนคิดเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ในการวิจัยของดุจเดือน เขียวเหลือง และคณะ¹³ ที่ทำการทดลองนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบการสะท้อนคิดในกลุ่มนักศึกษาพยาบาล ชั้นปี 3 โดยกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย การอภิปรายกลุ่มย่อยที่เน้นการสะท้อนคิด ผลการศึกษาก็พบว่าภายหลังการทดลอง นักศึกษามีพฤติกรรมสะท้อนคิดโดยรวมอยู่ในระดับดี

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ของการสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างพบว่า นักศึกษาเห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ช่วยให้เห็นตัวและช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาดตนเองในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ความมั่นใจในตนเอง การตระหนักรู้ในตนเอง การคิดวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการ

ทำงานเป็นทีม ทักษะการเรียนรู้ และการปรับตัว เข้าสู่วิชาชีพพยาบาล

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Tsang⁷ ที่สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการสนทนอย่างมีโครงสร้างตามขั้นตอนสะท้อนคิด ผลการวิจัยพบนักศึกษาเห็นว่าการสนทนาสะท้อนคิดช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ เพิ่มความมั่นใจในตนเอง และช่วยพัฒนาการตัดสินใจเชิงวิชาชีพ

การสนทนากลุ่มอย่างมีโครงสร้างเป็นกิจกรรมการกระตุ้นให้นักศึกษาเล่าประสบการณ์ของตนเอง จากนั้นกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามลำดับขั้นตอนของการสะท้อนคิด ผลของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มทำให้นักศึกษามีโอกาสคิดทบทวนตนเองทั้งทางบวกและทางลบ จึงทำให้นักศึกษาเกิดความเพียรพยายามที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น และทำให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ในที่สุด⁹

แม้ว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะสะท้อนคิด แต่การวิจัยยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณา เช่น เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อน - หลัง กลุ่มตัวอย่างและบริบทมีความจำเพาะ ขนาดกลุ่มตัวอย่างน้อยเกินไป ข้อจำกัดดังกล่าวอาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อน และไม่สามารถนำไปอ้างอิงกับประชากรกลุ่มอื่นได้

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นทักษะสะท้อนคิด ไม่ที่จะเป็นการสนทนอย่างมีโครงสร้างตามขั้นตอนการสะท้อนคิด หรือการเขียนบันทึกสะท้อนคิด

เพราะการสอนในลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้ นักศึกษาเกิดการพัฒนาทักษะทางปัญญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิปริญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ ทั้งนี้อาจารย์ควรทบทวนและออกแบบวิธีการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลมีความสอดคล้องกัน

2. อาจารย์ควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะการสอนที่ช่วยกระตุ้นทักษะสะท้อนคิด เพื่อให้สามารถใช้กลยุทธ์การสอนที่หลากหลายในการกระตุ้นทักษะสะท้อนคิด ได้อย่างต่อเนื่อง และเหมาะสมกับบริบทของรายวิชา

3. อาจารย์ที่ต้องการใช้กิจกรรมสนทนาเพื่อกระตุ้นทักษะสะท้อนคิด ควรมีการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางที่ชัดเจน ตลอดจนเตรียมนักศึกษาให้เข้าใจบทบาทของตนเอง ตลอดจนทักษะการตั้งคำถามซึ่งจะช่วยให้ความคิดเห็นภายในกลุ่มมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. Beam RJ, O'Brien RA, Neal M. Reflective practice enhance public health nurse implementation of nurse-family partnership. Public Health Nurs 2010;27:131-9.
2. Horton-Deutsch S, Sherwood G. Reflection: an education strategy to develop emotionally-competent nurse leaders. J Nurs Manag 2008;16:946-54.
3. Usher K, Tollefson J, Francis D. Moving from technical to critical reflection in journaling: an investigation of students' ability to incorporate three levels of reflection.

- tive writing. Aust J Adv Nurs 2001;19:15-9.
4. Eneku CA, Eneku UE. The need to incorporate reflective practice into nursing education curriculum in Nigeria. JOSR Journal of Nursing and Health Science. 2013;1:57-63.
5. Towndrow PA, Ling TA. Venthan AM. Promoting inquiry through science reflective journal writing. Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education. 2008;4:279-83.
6. วณิดา เสนะสุทธิพันธ์, วิรัตน์ ตั้งใจรบ, ศรีสมบุรณ์ มุสิกสุคนธ์, วิไล เลิศธรรมเทวี, บุญเพียร จันทวัฒนา. ผลของการสอนด้วยการอภิปรายกลุ่มย่อย ต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และความพึงพอใจต่อการเรียนในนักศึกษาพยาบาลไทย. วารสารพยาบาลศาสตร์ 2009;27(3):8-16.
7. Tsang A. In-class reflective group discussion as a strategy for the development of students as evolving professionals. International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning 2011;5: Article 7.
8. Stonehouse D. Using reflective practice to ensure high standard of care. Br J Healthc Assist 2011;5:299-302.
9. Chong MC. Is reflective practice a useful task for student nurses? Asian Nursing Research 2009;3:111-20.
10. เชษฐา แก้วพรม. การพัฒนาทักษะสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาลด้วยการเขียนบันทึกการเรียนรู้ในรายวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี 2556; 24(2):12-20.
11. บุญชม ศรีสะอาด. การแปลผลเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2539;2:64-70.
12. วิจารย์ พานิช. วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์; 2555. 417 หน้า.
13. ดุจเดือน เขียวเหลือง, วารรัตน์ แก้วอุไร, พูลสุข หิงคานนท์, สายฝน วิบูลรังสรรค์. การจัดการเรียนรู้แบบการสะท้อนคิดเพื่อสร้างความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 2556;15(4):9-21.